

In februari 2006 verscheen de eerste nieuwsbrief. Nu, vier jaar later, is dit het nummer 50 !! Later dit jaar valt er nog veel meer te vieren, maar daarover meer in de volgende nieuwsbrieven.

Deze nieuwsbrief staat in het teken van enkele mooie aanwinsten, een schenking van Gerard Post Van der Molen en de aankoop van enkele bijzondere drukwerkjes!

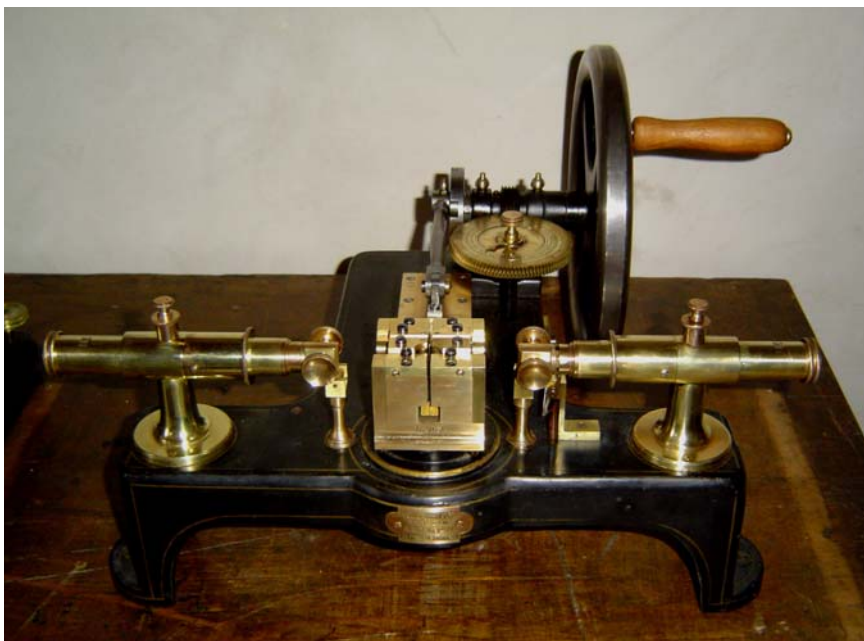
Een terugblik naar de negentiende eeuw...

Schenking papier-testapparaten

Gerard Post Van der Molen schonk de afgelopen maand twee papiertesttoestellen aan de Historische Drukkerij.

Tot vóór 1850 werd papier bijna uitsluitend uit lompen gemaakt, een op zichzelf hoogwaardig product. De kwaliteit van het papier werd toen nog beoordeeld op enkele zeer eenvoudige wijzen. De stevigheid werd bepaald door het te scheuren, plooiën en door er simpelweg aan te trekken. Scheurde het pas na er de nodige kracht op uitgeoefend te hebben kon men er vanuit gaan dat men een stevig papier in handen had. De lijmvastheid werd getest door aan het vel papier te likken. Drong het vocht snel in en ontstond er een heldere plek als men dit nu tegen het licht hield, was het papier slecht verlijmd. De gladheid van het papier werd dan weer visueel beoordeeld door langs het papier heen te kijken. Door het papier tegen het licht te houden kon de helderheid van het papier beoordeeld worden en of er zich onzuiverheden in bevonden.

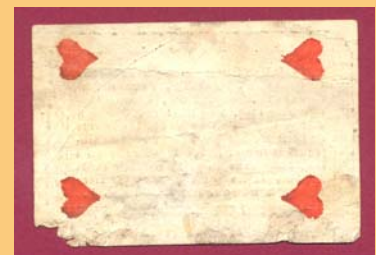
Al de ontlede eigenschappen zijn afhankelijk van persoonlijke waarnemingen en dus voor discussie vatbaar. Beeld u de discussie in tussen een papierleverancier en een drukker, waarbij de ene er belang bij heeft zijn papier zo hoog mogelijk in kwaliteit te taxeren, en de drukker, wegens kostprijs, juist zo laag mogelijk...

De steeds stijgende vraag naar papier in de negentiende eeuw hadden tot gevolg dat er een tekort aan vezelstoffen was. De papierfabrieken ondergingen grote hervormingen en men zocht naar nieuwe soorten waarbij eerst de houtslip en later de houtcellulose in gebruik werd genomen. Al snel moest men onderkennen dat de kwaliteit op vlak van duurzaamheid erg tekort schoot. Het aantal papiersoorten nam sterk toe en het werd eveneens mogelijk om tijdens de

Aanwinst : Doodsberichten op speelkaarten

Gelegenheidsdrukwerk is één van de deelcollecties van de Historische Drukkerij. Onlangs kochten we vier bijzondere speelkaarten aan waarvan de achterzijde bedrukt is als overlijdensbericht. De datering van deze kaarten is duidelijk, de sterfdatum van de overledenen geeft een exact beeld hiervan. De oudste van deze vier overlijdensberichten is van 11 oktober 1782, gedrukt bij A. Vleminckx. Dan volgen twee berichten die zijn bedrukt

Speelkaart bedrukt door Pieter Corbeels

door Pieter Corbeels in de periode dat hij nog in Leuven actief was, namelijk 10 januari 1792 en 8 november 1793. (In 1795 trok hij weg uit deze stad en kwam in Turnhout terecht waar hij de bakens uitzette voor wat later een bloeiende grafische stad zou worden). Het vierde overlijdensbericht is gedateerd 'le premier jour complémentaire de l'an sept', wat overeenkomt met 1799.

Er is slechts weinig bekend van de reden waarom speelkaarten werden gebruikt voor overlijdensberichten. Weet u meer hierover? Graag een mailtje naar :

info@historischedrukkerij.be Dank!

fabricage de minderwaardige papiersoorten kunstmatig een hoger aanzien te geven. Hierdoor werd het moeilijk om nog langer uiterlijke kenmerken te gebruiken in de beoordeling van de eigenschappen van papiersoorten. Tegen het einde van de negentiende eeuw kwam gespecialiseerde apparatuur op de markt waarmee men de papierkwaliteit kon bepalen.

Trekapparaat van Louis Schopper

Onderzoek naar de papierkwaliteit begint bij het bepalen van het gewicht per vierkante meter, de dikte, het vochtigheidsgehalte en de looprichting van het papier. Daarna volgt het testen van de sterkte van het papier. Hiervoor werd nevenstaand apparaat uit de schenking van Gerard Post Van der Molen gebruikt. Met dit trekapparaat bepaalde men de breeklengthe en de rekking van het papier. Door een papierstrookje verticaal in te klemmen en toenevend te belasten tot het breekt, bepaalde men de breukbelasting in aantal kilogrammen. Bij de test meet men

tegelijktijd de elasticiteit van het papier tot het moment dat dit breekt. De rekking wordt uitgedrukt in procenten en is af te lezen op de bovenste schaal.

Vouwapparaat van Louis Schopper

Het tweede apparaat dat door schenking van Gerard Post Van der Molen in bezit is gekomen van de Historische Drukkerij is het dubbelvouwapparaat van Schopper (foto op de eerste pagina van deze nieuwsbrief). Met dit apparaat bepaald men hoeveel maal een strookje van het te onderzoeken papier kan worden gevouwen voordat dit breekt. Het strookje wordt tussen twee hulzen geklemd die door een veer opgespannen zitten. Middenin het apparaat komt het strookje tussen wieltjes te zitten waartussen het door een heen en weergaande beweging telkens tweemaal gevouwen wordt. Het staat in verbinding met een telrad waarop het aantal bewegingen af te lezen is. Dit telrad wordt mechanisch uitgeschakeld op het ogenblik dat het strookje breekt.

Louis Schopper startte zijn bedrijf in Leipzig in 1881. Het bedrijf specialiseerde zich in de productie van testapparatuur voor de papier- en textielnijverheid. Ze veranderde van naam in 1952 naar "VEB Werkstoffprüfmaschinen Leipzig". Sinds 1990 draagt het de naam "WPM Werkstoffprüfsysteme Leipzig GmbH".

Met deze schenking heeft de Historische Drukkerij weer enkele zeer gespecialiseerde apparaten aan de collectie kunnen toevoegen die de nevenactiviteiten van het grafische bedrijf belicht.

Volgend weekend, 27 en 28 februari, is de Historische Drukkerij open tussen 13 en 17 uur.

Steenweg op Mol 84, 2300 Turnhout

Dichtbundel Pizzeriaromantiek

30 januari 2010 was Gedichtendag. Hét moment voor jongerendichter Tom Driesen om zijn nieuwe bundel met de verrassende titel 'pizzeriaromantiek' uit te brengen. Het jonge talent, dat dit jaar o.a. de Juryprijs wegkaapte voor een liedtekst op de Nekka wedstrijd, verbonden aan de Nekka nacht, kreeg van de Historische Drukkerij Turnhout de kans om in een uitgave van driehonderd exemplaren zijn eigenzinnige ding te doen. Voor slechts 3 euro kan je het bundel bij de dichter aankopen.

driesentom@hotmail.com

Bezoek de tentoonstelling !!

Openingsweekends 2010

23-24 januari
27-28 februari
27-28 maart
24-25 april
22-23 mei
26-27 juni
24-25 juli
21-22 augustus
25-26 september
23-24 oktober
27-28 november

Telkens open van 13 tot 17 uur.
Vrije toegang

HISTORISCHE DRUKKERIJ TURNHOUT

Steenweg op Mol 84 – 2300 Turnhout
Telefoon: +32 (0) 14 42 00 34
e-mail: info@historischedrukkerij.be

www.historischedrukkerij.be